

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania R. M.
przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi d.s. Orzekania o Niepełnosprawności w
Białymstoku
o ustalenie stopnia niepełnosprawności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 lipca 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III
Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 6 grudnia 2024 r., sygn. akt III Ua 23/24,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w Łomży) na rzecz radcy prawnego P. J. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Łomży, wyrokiem z dnia 6 grudnia 2024 r., oddalił apelację wniesioną przez R. M. od wyroku Sądu Rejonowego w Łomży z dnia 13 listopada 2024 r.

W sprawie ustalono, że Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Białymstoku (orzeczeniem z 27 marca 2024 r.) utrzymał w mocy orzeczenie Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łomży z 10 stycznia 2024 r. orzekające o zaliczeniu R. M. do lekkiego stopnia niepełnosprawności o charakterze czasowym na okres do 31 stycznia 2025 r., ze wskazaniem zatrudnienia na otwartym rynku pracy, z uwzględnieniem przeciwwskazań wynikających ze stanu zdrowia i konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby. Sąd Rejonowy w trakcie postępowania dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu ortopedii i neurologii na okoliczność ustalenia, czy odwołujący się jest osobą niepełnosprawną w stopniu lekkim, umiarkowanym czy znacznym.

Biegli, po analizie dokumentacji medycznej oraz bezpośrednim badaniu odwołującego się, zaliczyli go do lekkiego stopnia niepełnosprawności (okresowo do 31 stycznia 2025 r.) oraz wskazali, że kod niepełnosprawności to 05-R, niepełnosprawność datuje się od 1 stycznia 2024 r., ale nie można jednoznacznie ustalić daty jej powstania. Biegli nadto wskazali, że w ich ocenie nie jest zasadne zatrudnienie odwołującego się w warunkach pracy chronionej, nie wymaga on szkolenia specjalistycznego, może wykonywać pracę zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, nie wymaga zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej i nie wymaga uczestnictwa w terapii zajęciowej. Odwołujący się nie wymaga również stałej lub okresowej częściowej opieki lub pomocy innej osoby z związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

W ocenie Sądu Okręgowego, opinia jest logiczna, spójna, wyczerpująca, opiera się na analizie dokumentacji i przeprowadzonych badaniach. Decydujące znaczenie ma nie występowanie danego schorzenia, ale jego wpływ na funkcjonowanie danej osoby. Z materiału dowodowego wynikało zaś, że odwołujący się nie spełnia kryteriów zaliczenia go do osób, które mają ograniczone możliwości w codziennym funkcjonowaniu. Tym samym subiektywne przekonanie dotyczące wyższego (umiarkowanego czy nawet znacznego) stopnia niepełnosprawności nie zostało potwierdzone przeprowadzonym postępowaniem dowodowym przed Sądem pierwszej instancji. Sąd Okręgowy uznał tym samym, że

odwołujący się jest osobą niepełnosprawną w stopniu lekkim i równocześnie brak podstaw do uznania go za niepełnosprawnego w stopniu wyższym niż lekki.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik odwołującego się. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na jej oczywistą zasadność, która wyraża się w uchybieniach w zakresie zawężającej wykładni opinii lekarskiej i pominięcia trwałego odmrożenia nóg i nieoperowania palcami rąk, co bezspornie skutkuje niezdolnością do samodzielnej egzystencji i stanowi przesłankę do zaliczenia skarżącego do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego rozpoznania.

Przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym - a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Oczywiście naruszenie prawa powinno być zatem rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Skarżący jest w tym zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że ustawodawca dokonuje szczegółowej charakterystyki zasad zaliczania do poszczególnych stopni

niepełnosprawności. I tak, zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 44), niepełnosprawność jest trwałą lub okresową niezdolnością do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Ustawodawca charakteryzuje zatem niepełnosprawność za pomocą trzech elementów: 1) biologicznego (zdrowotnego) w postaci naruszenia sprawności organizmu, 2) społecznego, pojmowanego jako niezdolność do wypełniania ról społecznych i 3) ekonomicznego (zawodowego), będącego szczególną postacią niezdolności do wypełniania ról społecznych, jaką jest niezdolność do pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2018 r., I UK 255/17, LEX nr 2508633), ale nie chodzi o niezdolność do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1631), lecz jako niezdolność do wykonywania zatrudnienia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 386/02, OSNP 2004 nr 12, poz. 213 oraz z dnia 28 stycznia 2004 r., OSNP 2004 nr 19, poz. 340). Oznacza to, że istotą niepełnosprawności jest niezdolność do wypełniania ról społecznych. Niezdolność, według potocznego rozumienia, oznacza brak siły umożliwiającej działanie lub brak możliwości działania (A. Żak: Prawne pojęcie niepełnosprawności: Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej 2003-2004, s. 349 i cyt. tam orzecznictwo).

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej do realizacji celów określonych tą ustawą ustalono trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany oraz lekki. Przesłanki wymagane do zakwalifikowania zainteresowanego do każdego z tych stopni zawiera art. 4 tej ustawy. Stosownie do art. 4 ust. 1 do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. W myśl art. 4 ust. 2 do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub

wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Natomiast według art. 4 ust. 3 do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Analiza przesłanek określonych w każdym ze stopni niepełnosprawności (art. 4 ust. 1-3 ustawy o rehabilitacji zawodowej) wskazuje, że trzy elementy charakteryzujące niepełnosprawność, zawarte w definicji tego pojęcia (art. 2 ust. 10 ustawy), występują także w ramach poszczególnych stopni niepełnosprawności (zob. B. Korczyńska: Nowy system orzekania o niezdolności do pracy i stopniu niepełnosprawności, Kontrola Państwowa 1999, nr 4, s. 75). I tak: (-) element biologiczny (medyczny) występuje w stopniach znacznym i umiarkowanym, gdzie jest mowa o osobie „z naruszoną sprawnością organizmu” (art. 4 ust. 1 i 2) i w stopniu lekkim, gdzie mowa o osobie „o naruszonej sprawności organizmu” (art. 4 ust. 3); (-) element ekonomiczny określony został przez zaliczenie do stopnia znacznego i umiarkowanego osoby „niezdolnej do pracy albo zdolnej do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej” (art. 4 ust. 1 i 2), a do lekkiego osoby o „obniżonej zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną” (art. 4 ust. 3); (-) element socjalny przez zaliczenie do znacznego stopnia osoby „wymagającej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji” (art. 4 ust. 1), do stopnia umiarkowanego osoby „wymagającej czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych” (art. 4 ust. 2), a do lekkiego osoby „mającej ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne” (art. 4 ust. 3). Co istotne, elementy te występują w każdym ze stopni niepełnosprawności z różnym nasileniem i w różnych konfiguracjach, aby w ten sposób wyodrębnić cechy

odróżniające poszczególne stopnie od siebie i aby nadać im odpowiednią gradację. Innymi słowy, poszczególne stopnie niepełnosprawności wymienione w art. 4 ust. 1-3 ustawy o rehabilitacji zawodowej różnią się między sobą konfiguracją trzech elementów (biologicznego, ekonomicznego i socjalnego) oraz ich natężeniem, czemu ustawodawca dał wyraz między innymi za pomocą spójników (funktorów), użytych w poszczególnych ustępach art. 4.

Uwzględnivszy powyższe uwagi ogólne na temat elementów składowych ustawowego pojęcia niepełnosprawności należy podkreślić, że orzekające w sprawie Sądy uwzględniły treść art. 278 k.p.c., z którego wynika, nakaz zasięgnięcia opinii biegłego (lub kilku biegłych) przez sąd wówczas, gdy dla rozstrzygnięcia sporu jest niezbędna wiedza „specjalna” czyli dostępna specjalistom w danej dziedzinie. Jednocześnie wykładnia tego przepisu akcentuje zakaz samodzielnego rozstrzygania przez sąd kwestii objętych „wiadomościami specjalnymi”. Ustalenie niepełnosprawności wymaga wiadomości specjalistycznych, gdyż w ten sposób weryfikuje się subiektywną ocenę odnośnie do stopnia dysfunkcji, z którymi styka się ubezpieczony. Opinia biegłego podlega, jak inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., lecz co odróżnia ją pod tym względem, to szczególne dla tego dowodu kryteria oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej. Opinia ma przekonać sąd, orzekający w oparciu o przyjęte w opinii wnioski, a nie strony postępowania sądowego.

W podsumowaniu należy podkreślić, że dokonane przez Sąd Okręgowy mechanizmy wykładni prawa nie odbiegają od przedstawionego standardu. Z tych względów nie można doszukać się wskazanej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, niezależnie od sytuacji faktycznej, w jakiej znajduje odwołujący się i doży współczucia, jaką należy obdarzyć osobę dotkniętą określonym schorzeniem i ograniczeniami wynikającymi z tego tytułu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym, orzeczono w myśl art. 22³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 75) w związku z § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. poz. 764).

AGM

[r.g.]